

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Eltemették Zichy Géza grófot*

Forrás:

Nemzeti Ujság

3n
(Hely)

1924. 1. 18.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Zichy Géza

Idő

"1924"

Személy

Helyszám

Eltemették Zichy Géza grófot

Ma eltemették Zichy Géza grófot...

A múlt század második felében, a magyar mágnás családok közül leginkább a Zichyek közt találni meg annak a főúri típusnak a képviselőit, amely nem egyedül a politikai arénát tekintette méltó helynek arra, hogy igazolja ezt a mondást: *noblesse oblige*. Zichy Jenő élen áll az iparpártolási mozgalomnak s Körösi Csoma Sándor példáját követve, tudományos expedíciót szervez a magyar őshaza felkutatására. Zichy Géza pedig a magyar zene-kultúra kibővítésén, felvirágoztatásán fáradozik, egyik *representatív man-je* annak a törekvésnek, amely a téglákat, gerendákat és oszlopokat hordja a magyar műzene épületéhez.

Névkártyáján egy régi és híres nemzetségi címerével, viselőjeként egy történelmi névnek, választhatna volna azt az utat, amely a parla-

menten át sima haladást biztosíthatott volna számára magas közbizalmi méltóságok régiója felé. Zichy Géza gróf átgondolt és makacs gesztussal eltolta magát az ilyfajta csillogó lehetőségeket. Parlament, diplomácia és minisztérium helyett az emberi munkának egészen más égalja felé orientálódott. Irók és művészek társaságát kereste, itt találta meg azt a helyet, amelyről úgy érezte, hogy neki való hely, azt a tevékenységi kört, amely egész élete programjával szolgálhat. Kereste ezt a társaságot nemcsak a minden szépért hevülő amatőr, a működvelő rajongásával, hanem, mert ebbe a világba ellenállhatatlan erővel hajtotta belső lénye, mert maga is művész volt, mágnásbölcsőben művészek született.

Jókai regényoldalain találkozhatni olyszabásu hősökkel, aki arra vállalkoznak, amire Zichy Géza vállalkozott, amikor egy vadászaton történt baleset következtében elvesztette jobb kezét. Másokkal is megestek már hasonló balesetek s kétségkívül másokat sem hajt azért ez a fogyatékoság a pesszimizmus karjaiba, az életkedv megmarad bennük s feltalálják

Zichy Géza gróf 1873-ban

Egykorú festmény

magukat az új helyzetben is. De hogy egy tizenéves gyerekifjú, akinek csak félkarja van, azt tűzze ki cél gyanánt, hogy a zongora művésztévé képezi magát, arra vállalkozzék, ami két alkalmas kéz mellett sem könnyű vállalkozás: ez a romantika színét borítja Zichy Géza alakjára. Az energiának oly foka, a lelki erőnek oly magaslata, a kemény elhatározásnak akkora harciassága jelentkezik ebben, ami ataviszítikus vonásokkal mintha a magyar lo-

vagkor várakat ostromló oligarcháira űtne vissza s aminek már mint produkciónak is ámulatra kellett ragadnia a világot. A fiatal félkarú gróf valósággal mérkőzésre hívta ki a sorsot s nem ő volt, aki legyőzöttként maradt a porondon. Ma még vannak, akik hallották őt, amint viharzó temperamentummal és elágyuló finomsággal megszólaltatta azt a hangszert, amelynek ily értelemben első specialistája volt. De ahhoz, hogy valaki teljesebb fogalmat nyerjen zongoraművészetének szíveket gyújtó hatásáról: az egykor hazai és külföldi sajtókritikáknak egész sorát kellene fellapozni, amelyek mind zászlót hajtának a zongora félkezü virtuóza és poétája előtt. Fejedelmi udvaroknál játszott, hangversenyei egy diadalut állomásai voltak mindenütt, ahol megfordult, svéd, német, orosz, francia és belga földön ugyanúgy, mint Olaszországban, Ausztriában és Romániában. S jellemző arra a gondolkodásra, ahogyan ő a művészetéről gondolkodott, jellemző az emberre, akinek kék szeme egy álmodozó szeme volt, hogy hangversen-

nyeinek százazrekre rugó jövedelméből semmit sem tartott meg magának. Amit kapott az emberektől, azt pazarló kézzel adta vissza kulturális intézmények, jótékony célok részére s legelső dolga volt, hogy diszes siremléket állítson annak a mesternek, akihez igaz barátság és tanítványi viszony fűzte, Volkmann Róbertnek. Mert barátságai emlékeztetéseket voltak: itéletel dolgokról és emberekről szigorúnak hangzottak, mert maga is jellem lévén, a jellemet kereste, de aki hozzáférközött és megnyerte rokonszenvét, azt nem engedte el többé magától. Liszt nagyszerű nászindulója akkor született meg, amikor Zichy Géza megházasodott, viszont ő valósággal áldozati papja volt a halhatatlan mester kultuszának, a centenárium alkalmából ő kezdeményezte az országos Liszt-ünnepséget.

A zene volt mindene, ennek élt, tiszta áhitattal, a lelkesedés magasra csapó lángjaival. Életének bizonyára boldogabb napja volt az, amikor *Alár* című operáját Karlsruhe után a berlini operaház a német császár jelenlétében

mutatta be, mint amikor megkapta a titkos tanácsosi méltóságot. Ezzel az operájával, de még inkább a *Rákóczi-trilógiával* (Nemo, II. Rákóczi Ferenc, Rodosto) a magyar hősi opera megteremtéséhez járult hozzá s egyik szeme annak a fejlődési lánchnak, amely Erkel Ferenc nevével kezdődik. Operáinak kerete wagneri keret, de teletizdelve szebbnél-szebb magyar motívumokkal, az áriák és korusok magyar melódia-vonalalival. A magyar zenei élet ma már nagy kiterjedésű és élénk pezsgésű, de abban, hogy ideért, nagyrésze van az ő lankadatlan munkaerejének és törhetlen hitének. Kihűlt teste utban van a seregélyesi kriptá felé, de az emlék, amelyet maga után hagyott s beleírt a magyar zene történetébe, nem múló és nem feledhető.

A temetés

Gyászpompába öltözött ma délelőtt a Domonkosok Thököly-úti temploma. A hatalmas gótikus templom kapuját fekete drapériával vonták be. A gyászlepleen már messziről látszott a Zichy-család címere s alatta ez a néhány szó: *Zichy és vásonkeői Zichy Géza gróf élt 74 évet, meghalt 1924 január 15-én.*

A kaputól egész az oltárig fekete szőnyeggel vonták be a főhajó kövezetét és délszaki növényeket állítottak a padosorok mellé. Az oltár előtt hatalmas katafalkot építettek, hogy azon helyezték el a nagy halott ércoporsóját. A gyertyafényes ravatal körül a virágkoszorúk sokasága hevert, az arisztokrata családok koszorúi mellett ott voltak a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, az állami színházak, a Nemzeti Zenede és a Dalosszövetség koszorúi is. A virágok tömegéből plüsspárna emelkedett ki, ezen volt elhelyezve az elhunyt honvédtiszt kardja, csákója, valamint kintüntetési is. Ami-

kor deket harangoztak a Domonkosok templomtoronyában, már gyülekezni kezdtek a gyászolók. Apró gyermekek, fiúk és lányok jöttek, a környék gyermekszíveit hozták el bátoritanul egy-egy szál virágukat.

A gyermekek után béna katonák jöttek és könynyesen álltak meg két oldalt a koporsó mellett...

A gyászoló gyülekezet

A délutáni órákban már hatalmas tömeg gyűlt össze a templomban. Diszbe öltözött lovas- és gyalogosrendőrök álltak sorfalat a templom előtt, hogy fenntartsák a rendet. Kevéssel három óra előtt kezdtek gyülekezni a gyászoló arisztokrácia tagjai, valamint a zenei és tudományos világ képviselői. A ravataltól balra foglaltak helyet az elhunyt gyermekei, veje *Zichy János gróf* és a Zichy-család többi tagjai. A ravatal jobboldalán helyezkedtek el *József főherceg*, *Augusta és Izabella főhercegnők*. Az első padosorokban az arisztokrácia és a társadalmi élet kiválóságai ültek. A következő neveket sikerült feljegyezni:

Apponyi Albert gróf, Széchenyi György gróf, Zselénzky Róbert gróf, Karácsonyi Jenő gróf, Keglevich Gyula gróf és felesége, valamint leányuk Maritta grófnő, Révay Sándor gróf, Károlyi Józsefné grófné, Teleky Pál gróf, Csekonics Iván gróf, Forgács János gróf, Karg Györgyné báróné, Bisztinger Elza grófnő, Piret Lajosné báróné, Piret Jenő báró, Desseffy Aurél báró, Desseffy Emil báró, Csirák Antal gróf, Széchenyi Emil és István grófok, Hadik János gróf és még számos arisztokrata család képviselője. A beszentelési szertartáson megjelentek Berzeviczy Albert, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Balogh Jenő, az Akadémia főtitkára, Hubay Jenő, a Zeneakadémia igazgatója, id. Wlassits Gyula báró, ifj. Wlassits Gyula báró, Szász Károly s a kultusz-

miniszter képviselőjében *Kertész K. Róbert* államtitkár. A zsúfolásig megtelt templomban ott voltak az összes zenei, irodalmi és tudományos körök többi képviselői is.

A szertartás

A hatalmas gyászoló gyülekezet néma csendben várta a szertartást s a templom gótikus ívei alatt csak a gyertyák sercegése hallatszott. Pontban három órakor megnyiták a sekrestye-ajtók, *Zichy Gyula* gróf, kalocsai apostoli adminisztrátor, pécsi püspök, az elhunyt rokona lépett a szentélybe fényes zapi kísérettel, hogy beszentelje a halottat. A szertartás előtt az Egyetemi Énekkarok *Ebteds József* dal „Végrendelet” című versét énekeltek el. A gyászdal hangjai után *Zichy püspök* a dominikánus atyák segédlete mellett beszentelte a halottat. Az Operaház énekkara halotti imákat énekelt, majd az egész egybegyűlt gyászoló sokaság hangosan imádkozott: *Mi Atyánk Isten vagy a*

A térdreborult sokaság imájának hangja betöltötte az egész templomot s mint szívből jött könyörgés tört a Magasságok felé. Az ima elhangzott.

Berzeviczy Albert, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke lépett a ravatal elé, hogy elbucsuztassa a halottat:

— Alázatosan állok meg itt a templom boltíve alatt — mondotta —, hogy az írói és zenei világ nevében mondjak bucsuszavakat. Már bölcsődben örökölted a lehetőségét, hogy a legmagasabb társadalmi polcot elérhesd, de ennél többet akartál és el is érted célotat. Költő és zenész akartál lenni, mert lelked mélyen érezted hivatásodat. A gyermekkori szerencsétlenség után — mikor elvesztetted félkarodat — vasakarattal művésze képezted ki magad és hazádnak dicsőséget szereztél az egész világban. Hajthatatlan tennivágyásod nemcsak a zene, hanem a költészet terén is érvényesült s irodalmi tevékenységed elismerésül az Akadémia tagjai sorába iktattott. Megalapítottad a Nemzeti Zenedet, az első magyar zenekolát, intendánusa voltál az Operának, de fiatalos tennivágyásod még száz és száz téren érvényesült. A háború kitörése után nagy emberszeretettel dolgoztál a béna és rokkantak kiképzésén és meleg szíveddel feledtetni igyekeztél a lesújtott szomorúságát. Egész életed hazád felvirágoztatására szentelted s meg kellett érned, hogy szép hazád,

amelyért annyit dolgoztál, a porba omlott. Az utolsó percedig reméltél s reményed teljesülni fog, megvirrad még a magyar tájakon és mindenki áldani fogja emlékedet.

Berzeviczy Albert bucsuszavai után az Operaház zenekara az elhunyt „Rákóczi” című operájának gyászindulóját játszotta el. A zene hangjai bekuszáltak a hatalmas templomhajót. Egy ideig még csendgett, zengett az örökre elment itt maradt bűvös szava, aztán az is elcsendesedett. A néma csendben még egyszer hallani lehetett a szentelt víz hullását s aztán az őz főpap és kísérete kivonultak a tem-

plómból. A gyászoló közönség lassan, lehajtott fővel, mély szomorúsággal hagyta el a templomot. A kandalláberek gyertyái kialudtak, fekete ruhás emberek álltak koporsóhoz, hogy az után várakozó kocsira vigyék, mely a Keleti pályaudvarra szállította. A pályaudvarról a késő esti órákban robogott ki a vonat, hogy elvigye a halottat Seregélyesre, ahol pénteken délelőtt helyezik a családi sírboltban örök nyugalomra.

Zichy Géza gróf a halottaságyon

A Nemzeti Ujság számára rajzolta Kemény László.